



Visnyk of Dnipro University. Ser. World Economy and International Economic Relations

Visnyk Dniprovskogo Universytetu. Ser. Svitove Gospodarstvo i Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosy'ny'

Вестник Днепропетровского университета. Сер. Мировое хозяйство и международные экономические отношения

Visn. Dnipro. Univer. Ser. Svitove Gospodarstvo i Mizhnarodni Ekonomichni Vidnosy'ny'. 2018, 10 (26), S. 51–63

doi 10.15421/181805

ISSN 2617-7722 (print)

www.dnu-wej.dp.ua

УДК 339.926:986

JEL: F 23; F 29; Q 38

Article info

Received 27.03.2018

Received in revised form

24.04.2018

Accepted

20.05.2018

V. V. Makedon

STRATEGIC CHALLENGES AND TRENDS OF DEVELOPMENT OF OIL-GAS TRANSNATIONAL CORPORATIONS USA

The modern features of the activity of US oil and gas transnational corporations are determined and the structure of the oil and gas producing sector of the world economy is studied. The main participants in the strategic struggle are the oil and gas transnational corporations of the economically developed countries of the world, which together with companies from the OPEC countries participate in the most acute competition in the world oil and gas market.

The purpose of the article is a comprehensive justification of the current state and prospects for the development of US transnational corporations in the world oil and gas market, as well as the determination of reserves and prospects for strengthening market dominance in order to increase overall capitalization.

The dynamics of extraction, export, import of oil and gas with participation of the largest multinational corporations is determined. It is determined that the companies of the US oil and gas producing sector in terms of production and reserves abroad are represented in a wide range. Moreover, the largest companies in the US oil and gas sector in terms of resource extraction and raw material reserves have a powerful component of foreign extraction, accounting for over half of the total hydrocarbon production.

An analysis of the impact of the development strategy on capitalization has shown that the model of US oil and gas TNCs is built on the desire to increase its own market valuation. Positive impact on the market valuation of US oil and gas companies is made by the growth of the results of financial and economic activities and improvement of the basic operating indicators for production and reserves. In order to increase the efficiency of business, which lead oil and gas countries, TNCs resort to separating certain assets from the company's structure, which results in an increase in the total capitalization of the separated companies.

The scientific novelty lies in determining the existence of a link between the extractive activity and the dynamics of the market capitalization of the largest oil and gas TNCs. Prospective US companies have been identified in the strategy of maintaining the world oil and gas market.

Practical significance consists in establishing the dependence of the market valuation of US oil and gas TNCs on the cost, quantity and correlation in the structure of oil and gas production. In this regard, it should be noted the extremely high intensity of production in the US compared with the most affluent hydrocarbon states. This leads to the fact that in the face of great competition in the oil and gas industry of the US, companies are constantly confronted with the task of replenishing oil and gas reserves to support an intensive production level, which has a direct impact on capitalization.

Keywords: oil-gas TNC, world market of oil and gas, market capitalization, integrated companies, drilling rigs, production volumes, export and import, OPEC, barrel.

V. V. Makedon

СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ НАФТОГАЗОВИХ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ США

Визначено сучасні особливості діяльності нафтогазових транснаціональних корпорацій США та проведено дослідження структури нафтогазовидобувного сектору світової економіки. Визначено динаміку видобутку, експорту, імпорту нафти і газу за участю найбільших ТНК. Доведено існування зв'язку між видобувною активністю та динамікою ринкової капіталізації най-

* Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна;

E-mail: v_makedon@ukr.net

більших нафтогазових ТНК. Визначено перспективні американські компанії у стратегії утримання світового ринку нафти і газу.

Ключові слова: нафтогазові ТНК, світовий ринок нафти та газу, ринкова капіталізація, інтегровані компанії, бурові вишки, обсяги видобутку, експорт і импорт, ОПЕК, барель.

В. В. Македон

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ВЫЗОВЫ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ НЕФТЕГАЗОВЫХ ТРАНСНАЦИОНАЛЬНЫХ КОРПОРАЦИЙ США

Определены современные особенности деятельности нефтегазовых транснациональных корпораций США и проведено исследование структуры нефтегазодобывающего сектора мировой экономики. Определена динамика добычи, экспорта, импорта нефти и газа при участии крупнейших ТНК. Доказано существование связи между добывающей активностью и динамикой рыночной капитализации крупнейших нефтегазовых ТНК. Определены перспективные американские компании в стратегии содержания мирового рынка нефти и газа.

Ключевые слова: нефтегазовые ТНК, мировой рынок нефти и газа, рыночная капитализация, интегрированные компании, буровые вышки, объемы добычи, экспорт и импорт, ОПЕК, барель.

Постановка проблеми

Міжнародні економічні відносини розвиваються під впливом процесів глобалізації, яка все ширше охоплює усі сфери розвитку світової економіки. Одночасно найбільші транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють все більшу роль у міжнародному виробництві і русі капіталу. Активізація діяльності окремих ТНК стимулюється необхідністю пошуку нових ринків діяльності під тиском конкуренції, яка все більш загострюється, особливо у нафтогазовій сфері. Сучасний світовий ринок нафти і газу представляється нам одним з ключових сегментів сучасного світового господарства. Нафта і газ є одними з найважливіших мінеральних ресурсів, а також стратегічно значущими товарами. Основними учасниками стратегічної боротьби виступають нафтогазові транснаціональні корпорації економічно розвинених країн світу, які разом з компаніями країн-членів Організації експортерів нафти (ОПЕК), та країн, що розвиваються, беруть участь в найгострішій конкуренції на світовому ринку нафти і газу. Говорячи про нафтогазові ТНК провідних країн світу, слід мати на увазі, передусім, корпорації США і країн Європейського Союзу, оскільки нафтогазові корпоративні структури країн Близького Сходу (країни якого також мають великі запаси вуглеводневої сировини) переслідують дещо інші економічні цілі, ніж ТНК розвинених країн (Yergin, 2012). Так, нафтогазові ТНК США прагнуть не поступитися ринковою часткою нафтовим країнам Близькому Сходу і випереджати Росію, з метою забезпечення довгострокового контролю цього сегменту світового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

При розгляді тенденцій та сучасної проблематики, стану і напрямків розвитку світового ринку нафти автор спирався на наукові роботи таких зарубіжних вчених, як: Р. Блек (Black R.), А. Вурт (Wuerth I.), А. Дж. Гаспар Руас (Gaspar Ruas A.J.), Т. Дейнтіт (Daintith T.), С. Джекаб (Jakab, S.), Д. Ергін (Yergin D.), А. Калетські (Kaletsky A.), Н. Піжо (Peigo N.), М. Янг (Young M.).

Визначення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Сучасні конкурентні процеси на світовому ринку нафти і газу не завжди оперативно і комплексно досліджуються в науковій і науково-популярній періодиці, і особливо «пасивно» визначаються позиції нафтогазових ТНК США, через складність корпоративної будови і статистичної звітності та стабільності структури корпоративної власності. Ці компанії стабільно нарощують виробничий і ринковий потенціал, на відміну від нафтогазових компаній країн ОПЕК і Росії, враховуючи їхні домовленості в межах переговорних раундів самої ОПЕК про скорочення і контроль видобутку і продажів вуглеводнів на світовому ринку. Більш того нові напрямки світової економіки такі як: штучний інтелект, «зелена» енергетика, інтернет-комунікації і ТНК, які працюють у цьому напрямку, стають більш цікавими для наукового аналізу, що і вимагає оновлених дослідницьких результатів у сфері традиційних галузей і компаній.

Формулювання мети

Метою наукового дослідження є комплексне обґрунтування сучасного стану і перспектив розвитку транснаціональних корпорацій США на світовому ринку нафти і газу, а також визначення резервів і перспектив посилення ринкового домінування з метою зростання загальної капіталізації.

**Виклад
основного
матеріалу**

У системі економічної діяльності транснаціональних корпорацій ми можемо виділити як беззаперечних лідерів, діяльність яких поширюється на багато країн світу, так і ті корпорації, роль яких у світовій економіці є незначною. Так, у рейтингу 500 найбільших компаній світу за 2016 рік, опублікованому журналом Forbes, серед 50 найбільших компаній світу 12 – це представники нафтогазовидобувної галузі. Безумовно, оскільки США є найбільш розвиненою в економічному плані державою, то корпоративні об'єднання галузей економіки цієї країни є домінантою в розвитку міжнародної торгівлі і міжнародного руху капіталів. Відзначимо, що в згаданому рейтингу п'ятисот найбільших компаній світу США представляють (якщо судити за показником ринкової капіталізації) більш ніж 200 корпорацій (Forbes Global 2000).

Нафтовидобувна і газова промисловість США відноситься до однієї з галузей, в яких зосереджені найбільші ТНК світу з високою динамікою розвитку відносно конкурентів з інших країн. Так, серед дванадцяти найбільш великих нафтовидобувних і газових компаній світу у США штаб-квартири і юридичну реєстрацію мають п'ять транснаціональних компаній: Exxon Mobil Corp., Chevron Texaco Corp., ConocoPhillips, Marathon Oil Corp., Valero Energy Corp. (Black, 2013).

Для оцінки ролі нафти і газу в капіталізації нафтогазовидобувних ТНК США необхідно провести детальний аналіз поточного стану галузі країни. Варто відмітити, що важливим є визначення позиції країни на міжнародній арені за основними показниками видобутку і споживання (Daintith, 2017). При проведенні дослідження ми використовуємо офіційні дані таких інституцій як ОПЕК і ЕІА, яке є статистичним і аналітичним органом Міністерства енергетики США. Проведемо дослідження рівня видобутку рідких вуглеводнів і газу в США по відношенню до інших держав (рис. 1) у барелях нафтового еквіваленту на добу (н.е./добу).

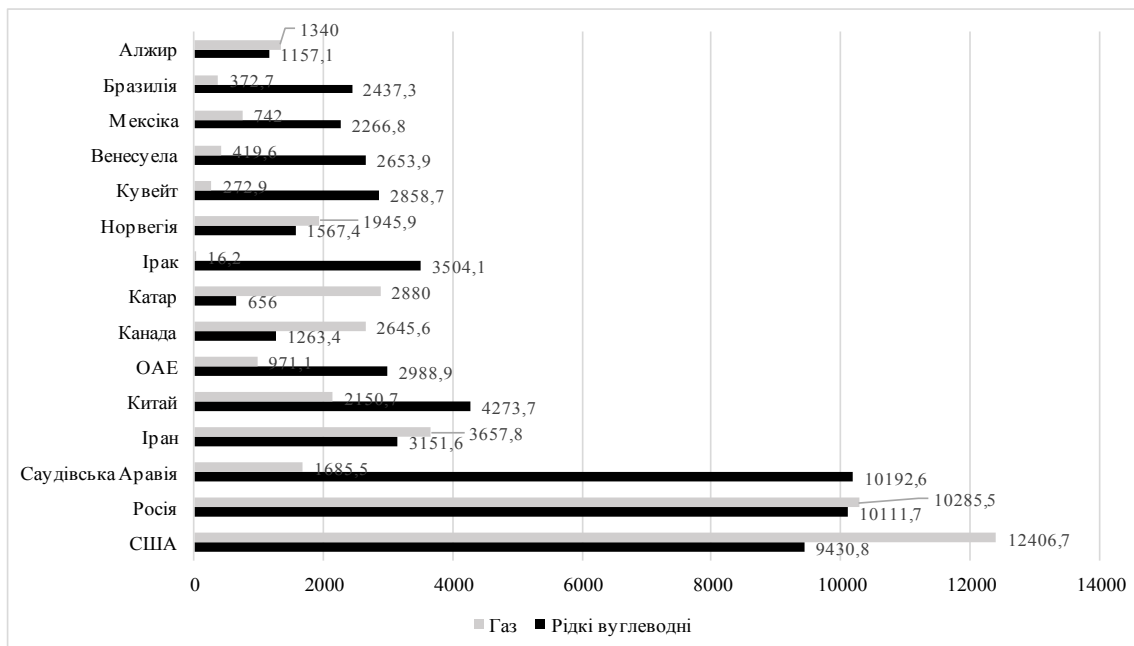


Рис. 1. Найбільші країни за видобутком рідких вуглеводнів і газу в 2016 р., тис. бар. н.е./добу

Джерело: побудовано за даними International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration.

Отримані дані явно свідчать про те, що в цій сфері США займають провідні позиції у світі. І якщо за видобутком сирої нафти США замикають лідируючу трійку, поступаючись лише Росії і Саудівській Аравії, то за видобутком природного газу країна займає перше місце, випереджаючи за цим показником навіть Росію.

В результаті порівняння країн за рівнем розвіданих запасів рідких вуглеводнів (рис. 2) ми бачимо, що США входять у першу десятку країн, відстаючи на вісім позицій від Венесуели, яка є першою за рейтингом, але не має потужностей і технологій перспективного видобутку.

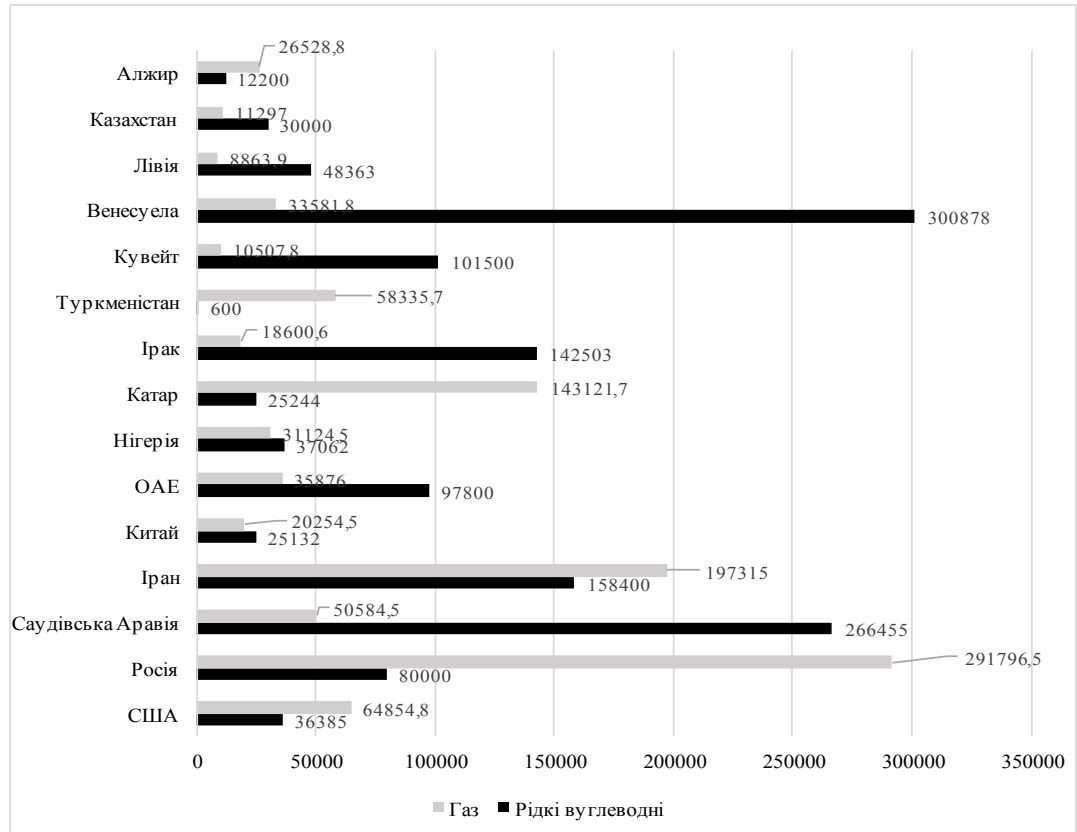


Рис. 2. Найбільші країни за запасами рідких вуглеводнів і газу у 2016 р., млн барр. н.е.

Джерело: побудовано за даними *Petroleum Overview; Natural Gas Overview*.

Відповідно до зазначених даних США за доведеними об'ємами природного газу знаходяться на четвертій позиції, але далеко від лідируючої Росії. В цілому, можна зробити висновок про те, що за запасами вуглеводнів США займають гідне місце у світі, але на відміну від показників видобутку не знаходяться на провідних позиціях.

Результати дослідження демонструють, що порівняно з іншими значущими для галузі країнами в США відбувалося інтенсивніше освоєння наявних ресурсів нафти і газу (Young, 2016).

Аналіз стану справ усередині самої країни може бути проведений на основі інформації EIA, яка майже ідентична за показниками видобутку сирової нафти з бюлетенем ОПЕК і на додаток містить відомості за видобутком газоконденсату, а також експорту і імпорту сирової нафти (рис. 3).

За сукупністю даних видно, що споживання нафтопродуктів у країні дещо знизилася. Це сталося на тлі загального зниження імпорту, яке склало майже третину, при збільшенні експорту в 3,6 рази, зростанні видобутку нафти і виробництва газоконденсату більш ніж в 1,8 рази.

У випадку з природним газом (рис. 4) слід зазначити, що збільшився видобуток, який наближається за рівнем до зростаючого споживання, при цьому експорт зріс майже в 2,5 рази, а імпорт впав на третину за підсумками періоду дослідження.

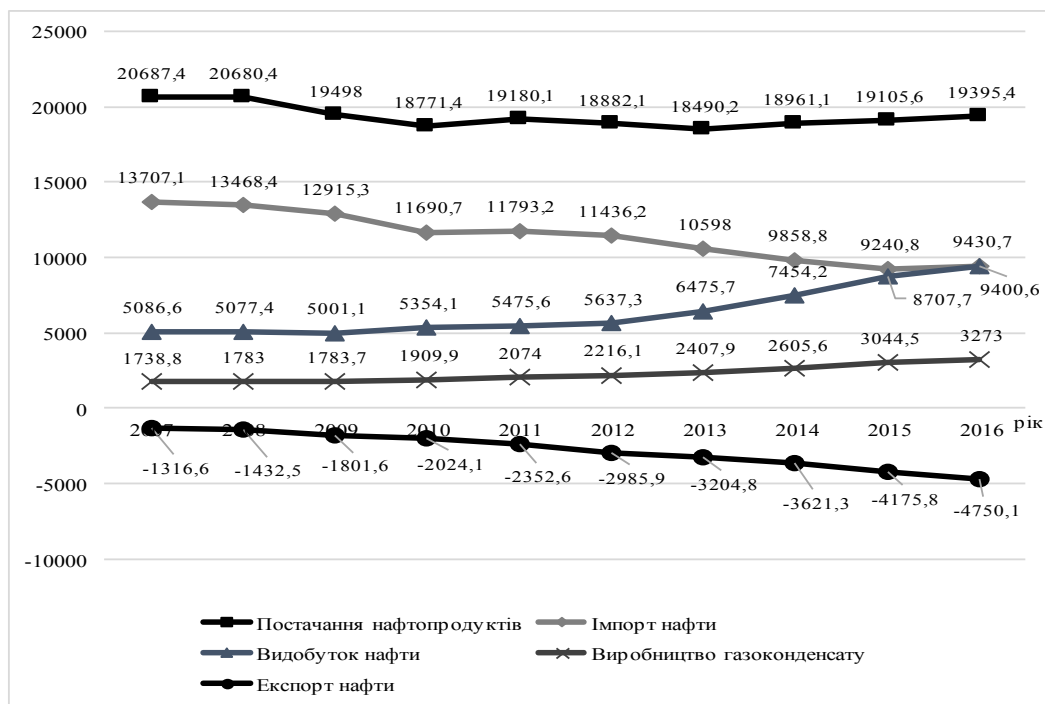


Рис. 3. Дані для США за видобутком, експортом і імпортом рідких вуглеводнів і постачанню нафтопродуктів споживачам, тис. бар. н.е./добу

Джерело: побудовано за даними US oil and gas reserves study, 2016.

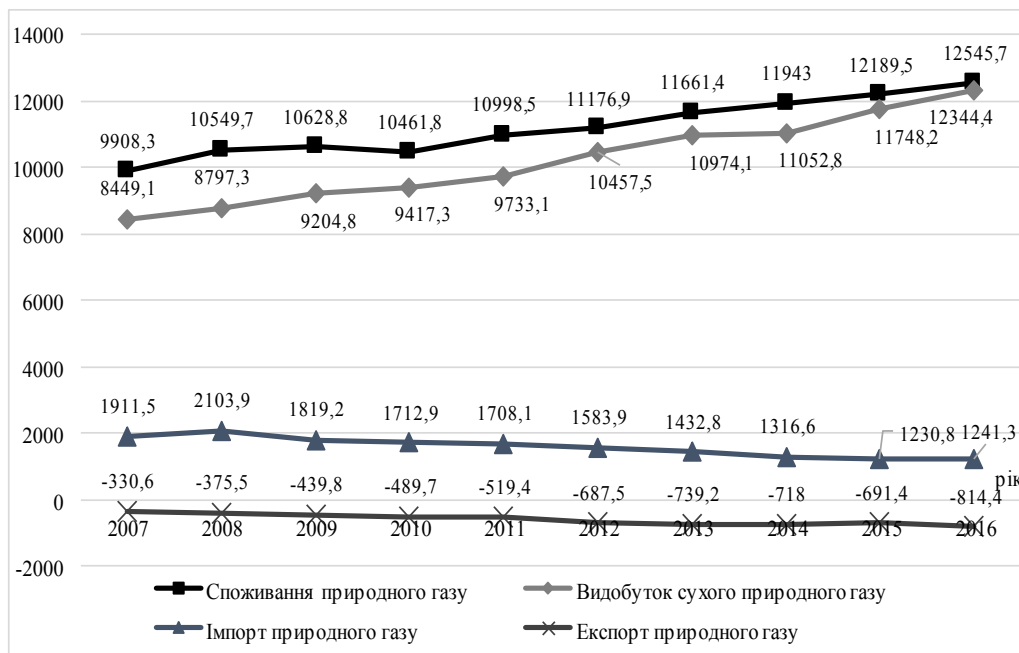


Рис. 4. Дані для США за споживанням, експортом і імпортом природного газу, тис. бар. н.е./добу

Джерело: побудовано за даними US oil and gas reserves study, 2016.

Вивчення зосереджених на території США запасів рідких вуглеводнів і природного газу (рис. 5) привело до наступних результатів.

Запаси країни за показником сирової нафти і газу зросли у 1,5 і 1,9 рази відповідно, що призвело до сумарного зростання у 1,75 рази. В результаті, можна зробити висновки про те, що нафтогазова галузь США одночасно із збільшенням видобутку нарост-

тила і запаси. А це, у свою чергу, дозволило знизити рівень залежності від імпорту і у декілька разів наростити експорт.

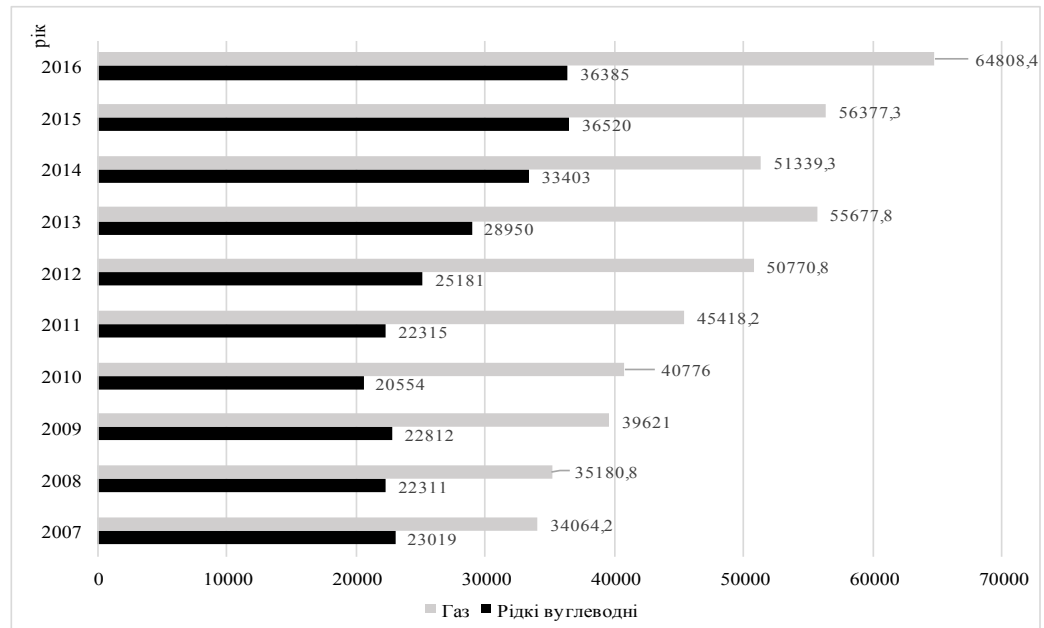


Рис. 5. Дані за запасами рідких вуглеводнів і газу в США в 2007-2016 рр., млн бар. н.е.

Джерело: побудовано за даними US oil and gas reserves study, 2016.

Однією з головних стратегічних і технологічних переваг США над конкурентами є «парк» бурових установок для видобутку сланцевих вуглеводнів. Так, на США на 01.01.2017 р. припадало 54,5 % всіх діючих бурових установок у світі. Починаючи з 2017 р., США динамічно повертають втрачені позиції за кількістю активних бурових установок (рис. 6).

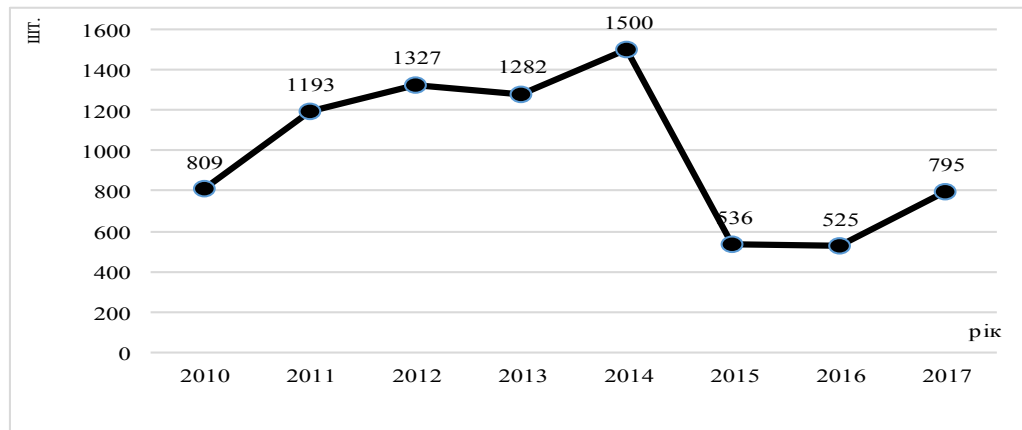


Рис. 6. Число активних бурових установок в США у період 2010-2017 рр. (дані на кінець року)

Джерело: побудовано за даними The Independent Petroleum Association of America.

Відповідно до даних свіжого звіту щотижневої статистики, США мають у активному користуванні на кінець 2017 р. 795 бурових вишок. США вибираються з «ями» 2015-2016 рр., коли відбулося різке зниження світових цін на нафту, і про показник лютого 2012 р. – 1990 активних бурових вишок мова доки не йде.

Нафтогазовидобувний сектор економіки США дуже різноманітний і складається з великої кількості публічних акціонерних товариств, що розрізняються за вели-

чиною, географією і напрямками діяльності. Великими незалежними учасниками нафтогазової галузі США є 20 компаній: Anadarko Petroleum, Antero Resources, Apache, Cabot Oil & Gas, Chesapeake Energy, ConocoPhillips, CONSOL Energy, Continental Resources, Devon Energy, EOG Resources, EQT, Hess, LINN Energy, Marathon Oil, Noble Energy, Occidental Petroleum, Range Resources, Southwestern Energy і BHP Billiton, у якій штаб-квартира знаходиться в Австралії (Transnational corporations (TNC). United Nations Conference on Trade and Development). Інші компанії класифікуються як незалежні.

Зупинимось на цих компаніях детальніше. Звернемо увагу на те, що на тлі усіх резидентних компаній галузі виділяється перша десятка, склад якої ідентичний як при ранжируванні за видобутком так і за розвіданими запасами (рис. 3 та 4). Якщо зіставити дані цих компаній з сумарним видобутком рідких вуглеводнів і природного газу в країні і резидентами США за кордоном, то на першу десятку за видобутком припадає більше половини від усіх рідких вуглеводнів і понад 40% природного газу. Якщо аналогічним чином проаналізувати і запаси, то отримаємо схожу ситуацію (рис. 7).

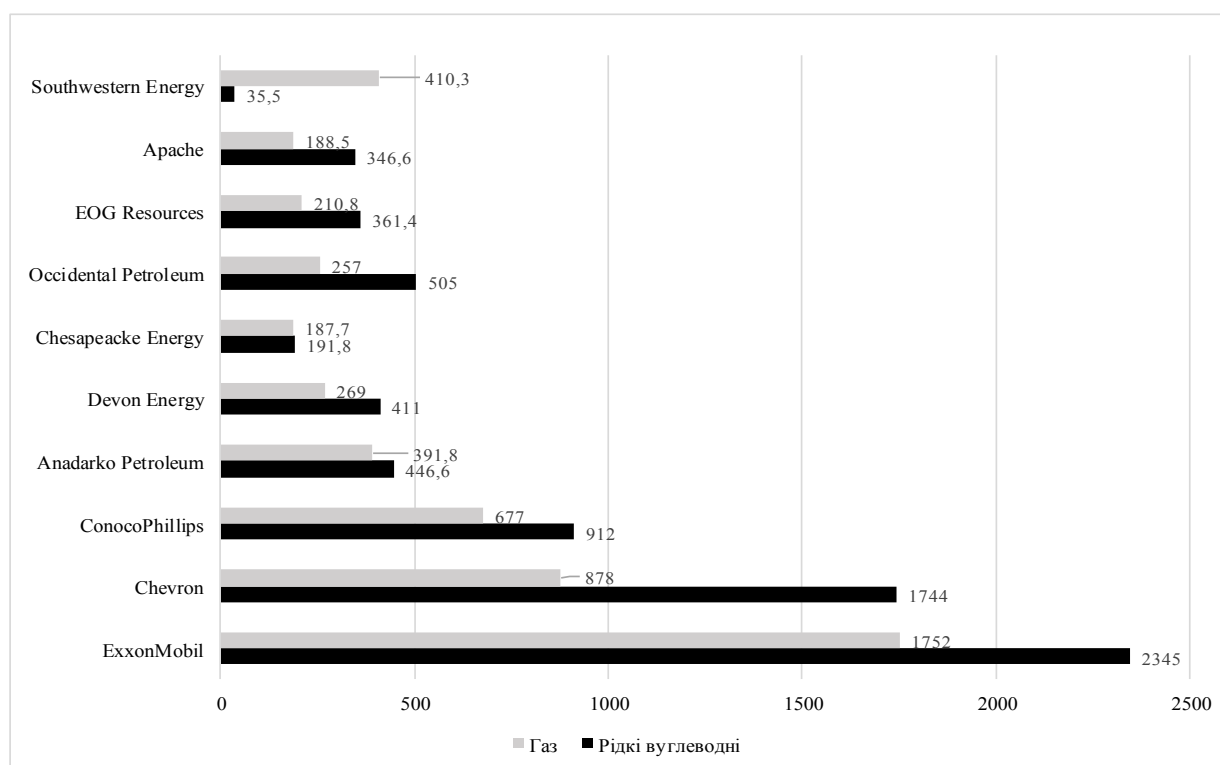


Рис. 7. Найбільші компанії США за видобутком рідких вуглеводнів і газу у 2016 р., тис. бар. н.е./добу

Джерело: побудовано за даними The Independent Petroleum Association of America.

Причому з цієї групи компаній необхідно приділити особливу увагу таким компаніям як: ExxonMobil, Chevron і ConocoPhillips. Вони за рівнем видобутку у декілька разів перевершують конкурентів, особливо ExxonMobil, яка є беззастережним лідером нафтогазовидобування країни.

За запасами також спостерігається схожа ситуація, а різниця між основною трійкою і іншими компаніями першої десятки є навіть вищою (рис. 8).

На ці компанії припадає більше третини видобутку рідких вуглеводнів і майже чверть видобутого природного газу в США і резидентами країни за кордоном, а за запасами частка є ще більшою. При цьому видобуток і запаси компаній досить збалансовані за показником по співвідношенню рідких вуглеводнів і газу.

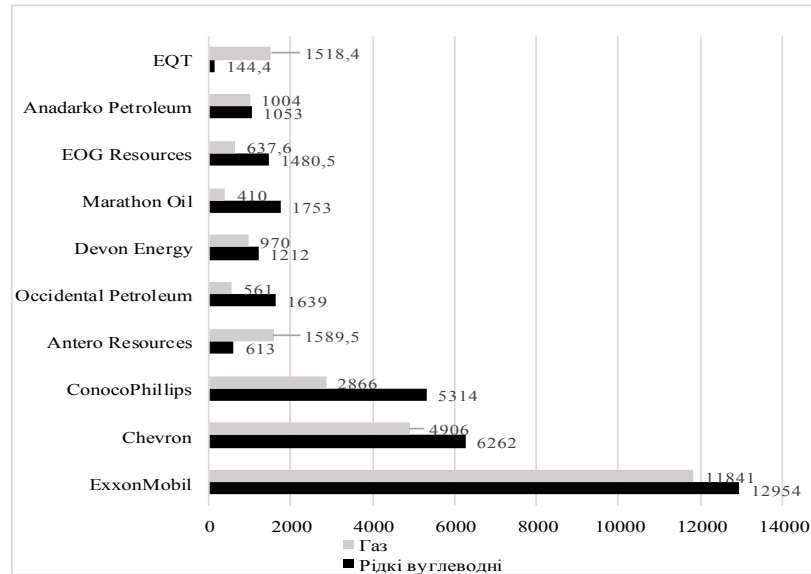


Рис. 8. Найбільші компанії США за запасами рідких вуглеводнів і газу у 2016 р., млн бар. н.е.

Джерело: побудовано за даними The Independent Petroleum Association of America.

Також на основі зіставлення видобутку і запасів на території США як резидентних, так і нерезидентних компаній можна отримати загальний стан справ, усереднені країни. Відповідно до отриманих результатів, на видобуток рідких вуглеводнів і природного газу в країні істотний вплив, окрім вже позначеної десятки компаній, здійснюють: BHP Billiton, Royal Dutch Shell і BP, яка до того ж є єдиним представником зарубіжного бізнесу, що входить у п'ятірку найбільших корпорацій за запасами в США. Особливий інтерес представляє діяльність нафтогазових компаній США за кордоном. З числа визначених компаній лише чотирнадцять здійснювали видобуток і мали запаси поза межами США (Annual Energy Outlook 2016).

Аналіз нафтогазових компаній США на відповідність критеріям ЮНКТАД і оцінки ступеня інтернаціоналізації за видобутком і запасами показує, що до ТНК можна віднести також: Pioneer Natural Resources, Freeport-McMoRan, Anadarko Petroleum, EOG Resources, Noble Energy, HESS, Occidental Petroleum, Marathon Oil, ConocoPhillips, Apache, ExxonMobil, Chevron і Murphy Oil.

Частка зарубіжної складової у видобутку цих компаній продемонстрована на рисунку 9, а аналіз за запасами представлений на рисунку 10.

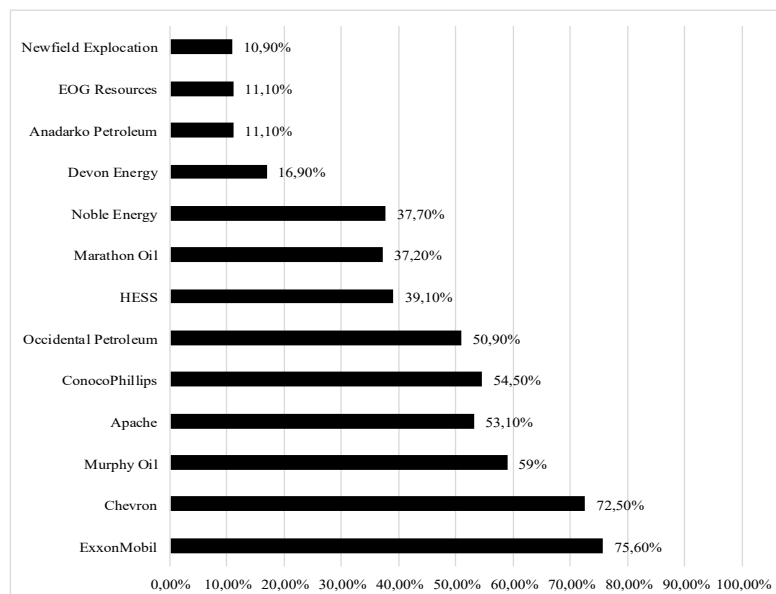


Рис. 9. Частка зарубіжної складової у видобутку для нафтогазових компаній США

Джерело: побудовано за даними International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration.

Згідно з отриманими даними, компанії нафтогазовидобувного сектора США за складовою видобутку і запасів за кордоном представлені в широкому діапазоні. Причому найбільші компанії нафтогазового сектора США по видобутку ресурсів і резервам сировини мають потужну складову зарубіжного видобутку, на яку припадає понад половини від сумарної величини видобутку вуглеводнів.

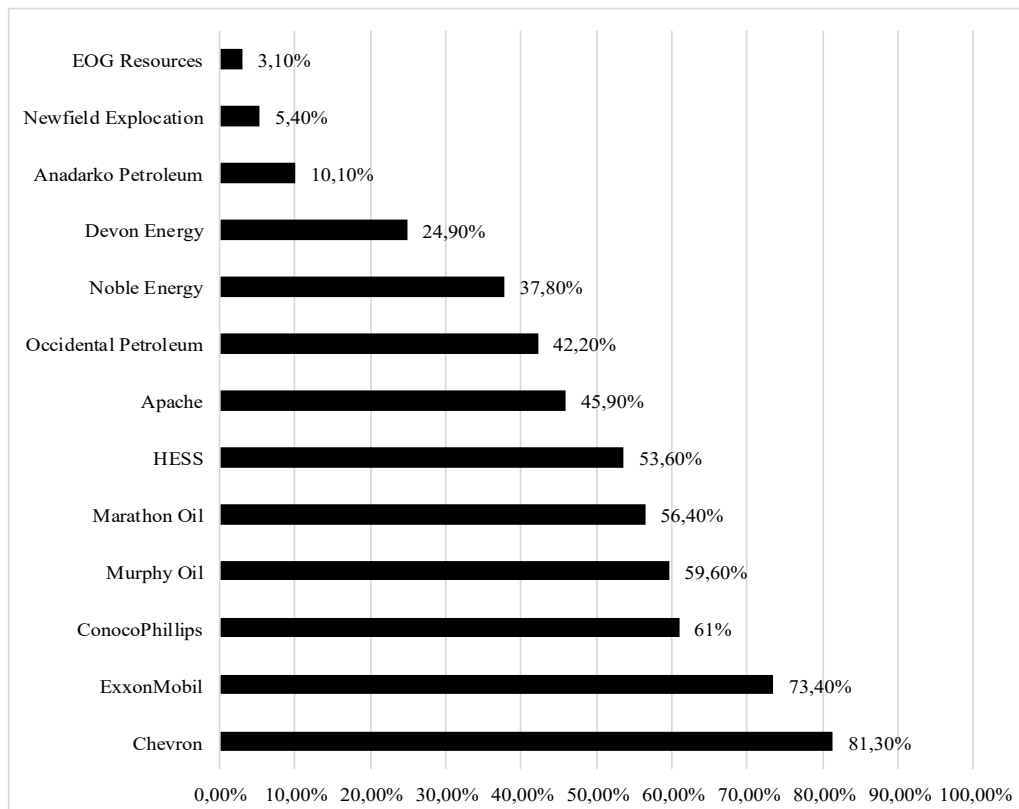


Рис. 10. Частка зарубіжної складової в запасах нафтогазових компаній США, %

Джерело: побудовано за даними International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration.

Варто відзначити і те, що для кожної з компаній різниця в зарубіжній складовій запасів і видобутку в абсолютному вираженні відрізнялася не більше ніж на 7 %. Таким чином, ТНК нафтогазової галузі США раціонально використовують свої закордонні ресурси.

Якщо проаналізувати, в яких країнах нафтогазові ТНК США вели свою діяльність за видобутком, і зіставити отримані дані з географічним розташуванням їх дочірніх структур, то вийде наступна цікава картина, на основі якої можна зробити ряд висновків. Так, для більшості компаній, окрім Chevron і Hess, характерним є те, що кількість країн і територій, де розташовуються дочірні структури, перевищує кількість держав, в яких здійснюється видобуток рідких вуглеводнів і газу. Це пов'язано з декількома причинами. Однією з них є те, що окрім безпосереднього промислового видобутку, компанії займаються і пошуково-розвідувальними роботами в різних регіонах світу. Інша причина виражається наявністю великої кількості дочірніх структур, зареєстрованих в офшорних зонах: Багамські острови, Барбадос, Бельгія, Бермудські острови, Гібралтар, Гонконг, Кайманові острови, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сінгапур, Швейцарія. Так само ТНК США прагнуть зменшити податковий тягар. До того ж, дослідження наочно показує, що нафтогазові ТНК далеко не завжди мають дочірні підрозділи в країнах видобутку (Peigo, Gaspar Ruas, 2015).

Окремо варто згадати ExxonMobil і Chevron, які відносяться до інтегрованих компаній, а значить, окрім зарубіжного видобутку, вони поза межами США здійсню-

ють також і переробку. На тлі усіх досліджуваних ТНК США виділяються ExxonMobil, Chevron і ConocoPhillips, ці компанії не лише є лідерами серед резидентів країни за видобутком і запасами, але і мають найбільш велику географію ведення своєї основної діяльності (Jakab, 2015).

Усі інші резидентні учасники нафтогазовидобувної галузі США не відносяться до ТНК. Таким чином, цей сектор економіки країни представлений в основному компаніями, які зосереджені на діяльності суто в територіальних межах держави. Але і серед компаній галузі, які не є ТНК, зустрічаються і такі, які здійснюють свою діяльність за видобутком рідких вуглеводнів і природного газу за кордоном. Це Devon Energy, Quicksilver Resources і Newfield Exploration. Так, Devon Energy має дочірні компанії і веде видобуток важкої нафти в Канаді. У цій же країні також має в розпорядженні єдину дочірню структуру Quicksilver Resources, яка там здійснює видобуток природного газу. А Newfield Exploration, хоча і не має у своїй структурі зарубіжних дочірніх компаній, має невеликі добувні активи в Китаї (Petroleum Resources Management System).

Більше того, в умовах діючої в США ринкової економіки основним орієнтиром для усіх представлених у дослідженні нафтогазових компаній є зростання на біржі учасників та збільшення їхньої капіталізації. А тому моделі розвитку нафтогазових ТНК США спрямовані на зростання саме цього показника (Kaletsky, 2014).

Якщо проаналізувати коефіцієнт капіталізації на барель видобутку в нафтовому еквіваленті (табл. 1), який і демонструє оцінку ринком результатів діяльності нафтогазовидобувної компанії, то його значення для незалежних Anadarko Petroleum і ConocoPhillips було нижчим, ніж у інтегрованих Chevron і ExxonMobil, що цілком логічно. Але в той же час цей коефіцієнт для незалежної ТНК Occidental Petroleum за величиною перевищував показники Chevron і знаходився приблизно на одному рівні з ExxonMobil.

Табл. 1. Капіталізація на барель видобутку в нафтовому еквіваленті Anadarko Petroleum, Occidental Petroleum, ConocoPhillips, Chevron, ExxonMobil за підсумками 2007-2016 рр., дол./бар. н.е.

Компанія	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Anadarko Petroleum	103,40	145,99	86,04	139,46	161,04	153,28	138,84	140,17	135,84	80,92
Chevron	163,50	204,09	160,02	156,62	181,64	216,06	220,38	252,16	224,70	176,98
ConocoPhillips	127,77	156,05	90,38	85,50	116,14	120,86	122,50	153,59	151,28	99,50
ExxonMobil	283,87	330,50	276,80	224,59	224,29	243,97	251,15	287,89	268,09	216,64
Occidental Petroleum	186,96	305,57	206,54	240,32	307,25	284,03	220,11	271,81	285,07	217,22

Джерело: побудовано за даними International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration.

Капіталізація на барель видобутку досліджуваних ТНК США в періоді, що вивчається, за винятком Chevron і Occidental Petroleum, знизилася, у результаті ConocoPhillips і Anadarko Petroleum відстає від галузевого рівня, а інші належать до групи лідерів.

Капіталізація на барель запасів інтегрованих ТНК США була вищою, що для ConocoPhillips і Anadarko Petroleum є цілком очікуваним. Необхідно відмітити, що Occidental Petroleum також після кризи стала кращою серед досліджуваних ТНК країни за капіталізацією на барель запасів (табл. 2).

А тому можна зробити висновок про те, що капіталізація зареєстрованих в одній країні компаній, акції яких торгуються на загальному біржовому майданчику, не знаходиться в прямій пропорційній залежності від даних про видобуток і запаси. При

детальному вивченні коефіцієнта з урахуванням розподілу компаній по країнах походження видно, що з нафтогазових компаній США серед лідерів знаходилася тільки ExxonMobil, показники Occidental Petroleum і Chevron були цілком середніми для галузі, а ConocoPhillips і Anadarko Petroleum відставали від багатьох компаній, що потрапили в огляд. Але через декілька років після початку кризи більшість досліджуваних компаній нафтогазового сектора втратили колишні позиції і вже були далекі від раніше досягнутих значень, тоді як Anadarko Petroleum, Chevron, ConocoPhillips і Occidental Petroleum навпаки їх наростили, а ExxonMobil лише трохи знизилася свої показники. У той же самий час виручка з розрахунку на барель видобутку майже усіх компаній скоротилася. При цьому сталося падіння показників прибутковості з розрахунку на одиницю видобутку по усій галузі. Подібна відмінність у динаміці коефіцієнта капіталізації на барель видобутку при відносно схожих цінах на нафту і газ на ринках Північної Америки і Західної Європи свідчить про те, що на нафтогазову галузь основний вплив зробило загальне зростання ринкової оцінки економіки США на тлі усього світового господарства (Wuerth, 2013).

Табл. 2. Капіталізація на барель запасів у нафтовому еквіваленті Anadarko Petroleum, Occidental Petroleum, ConocoPhillips, Chevron, ExxonMobil за підсумками 2007-2016 рр., дол./бар. н.е.

Компанія	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Anadarko Petroleum	6,69	12,65	7,79	13,34	15,60	14,98	14,53	14,31	14,63	12,00
Chevron	13,70	18,10	13,23	13,66	17,37	18,76	18,55	21,34	18,99	15,17
ConocoPhillips	8,08	10,02	5,86	5,60	8,94	8,52	8,19	9,71	9,55	7,05
ExxonMobil	19,23	22,46	17,28	14,02	14,67	16,09	15,48	17,40	15,37	13,08
Occidental Petroleum	14,30	22,03	16,32	20,48	23,71	23,93	18,72	21,73	22,04	23,50

Джерело: побудовано за даними International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration.

Сумарні резерви усіх даних компаній галузі знизилися, за винятком ExxonMobil, яка, навпаки, значно наростила власні запаси в країні і за кордоном як по рідких вуглеводнях, так і по природному газу. Запаси рідких вуглеводнів більшості ТНК США усередині країни і у світі за даний період скоротилися. Запаси газу, окрім ExxonMobil, зуміла наростити тільки Chevron.

При зіставленні капіталізації Anadarko Petroleum, Chevron, ConocoPhillips, ExxonMobil і Occidental Petroleum видно (табл. 3), що при приблизно схожій динаміці руху показників підсумкові значення сильно різняться.

Табл. 3. Капіталізація Anadarko Petroleum, Occidental Petroleum, ConocoPhillips, Chevron, ExxonMobil і Phillips 66 за підсумками 2007- 2016 рр., млн дол.

Компанія	Рік									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ConocoPhillips	90 288	105 773	58 452	57 860	74 271	71 419	70 749	86 613	85 037	57 709
Phillips 66	-	-	-	-	-	-	33 110	46 215	39 176	43 306
ConocoPhillips і Phillips 66	90 288	105 773	58 452	57 860	74 271	71 419	103 859	132 828	124 213	101 015
Anadarko Petroleum	20 154	30 747	17 728	30 746	37 795	38 045	37 197	39 959	41 799	24 693
Occidental Petroleum	41 013	63 573	48 607	66 050	79 735	75 992	61 710	75 699	62 119	51 693
Chevron	159 160	195 100	148 173	154 575	183 183	210 796	210 516	239 028	210 859	169 378
ExxonMobil	439 013	504 240	397 234	322 334	364 064	401 254	389 648	438 702	388 382	323 960

Джерело: побудовано за даними US oil and gas reserves study 2016.

Так, капіталізація Anadarko Petroleum, Chevron і Occidental Petroleum збільшилася за даний період, хоча ринкова оцінка ConocoPhillips і ExxonMobil переконливо скоротилася.

Разом з придбанням активів на ринкову оцінку нафтогазових компаній чинить вплив і їх вибуття. Це добре видно з даних Occidental Petroleum і ConocoPhillips. У першому випадку в 2015 році із структури нафтогазової ТНК Occidental Petroleum була виділена частина добувних активів в окрему публічну компанію California Resources. В результаті цього за рік Occidental Petroleum за показниками капіталізації (табл. 3) і вартості компанії у відносному вираженні втратила значно більше, ніж інші вивчені нафтогазові ТНК США. Але такі коефіцієнти, як капіталізація на барель видобутку (табл. 1) або запасів (табл. 2), навіть небагато зросли, хоча інші компанії галузі дещо втратили в значеннях цих показників. Це збільшення пояснюється тим, що на тлі загальної річної втрати видобутку в 20 % хімічний сегмент діяльності компанії не зазнав істотних змін. Також результати виведення добувних активів із складу Occidental Petroleum наочно підтверджують залежність капіталізації від показників видобутку і запасів компанії.

Висновки та перспективи подальших досліджень

В результаті дослідження встановлена залежність ринкової оцінки нафтогазових ТНК США від вартості, кількості і співвідношення в структурі видобутку нафти і газу. У зв'язку з цим слід зазначити надзвичайно високу інтенсивність видобутку в США порівняно з найбільш забезпеченими вуглеводнями державами. Це призводить до того, що в умовах великої конкуренції у нафтогазовій галузі США компанії постійно стикаються із завданням з поповнення запасів нафти і газу для підтримки інтенсивного рівня видобутку, що і має пряий вплив на капіталізацію.

На закордонну складову найбільших компаній нафтогазової галузі США припадає від 50 % до 75 % видобутку. Деякі компанії країни, що не відносяться до ТНК, також мають зарубіжний видобуток. Отже, нафтогазові ТНК за рахунок зарубіжної складової видобутку підвищують власну ринкову оцінку.

Аналіз впливу стратегії розвитку на капіталізацію показав, що модель нафтогазових ТНК США будується на прагненні підвищити власну ринкову оцінку. Позитивний вплив на оцінку ринком нафтогазових компаній США здійснює зростання результатів фінансово-господарської діяльності і покращення основних операційних показників за видобутком і запасами. З метою підвищення ефективності бізнесу, що ведуть нафтогазові країни ТНК, прибігають і до виділення із структури компанії певних активів, що в результаті призводить до збільшення сумарної капіталізації розділених компаній.

Суттєвим напрямком досліджень у цій сфері є визначення перспектив світової нафтогазової галузі на період до 20-30 років, враховуючи тиск нетрадиційної енергії в світі та окреслення перспектив нафтогазових ТНК США зберегти свої ринкові і географічні позиції.

Бібліографічні посилання

- Annual Energy Outlook 2016. Table: Petroleum and Other Liquids Prices Case: Multiple Cases. U.S. Energy Information Administration. [online] Available at: http://www.eia.gov/forecasts/aeo/data/browser/#/?id=12-AEO2016&cases=ref2016~ref_no_cpp&sourcekey=0.
- Black, R. (2013) Contempt case for shell over gas. BBC News. [online] Available at: <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/1/hi/sci/tech/4556662.stm>.
- Daintith, T. (2017). Against «lex petrolea». Journal of World Energy Law and Business. 10, 1-13.
- Forbes Global 2000 – 2016. Forbes Media LLC. [online] Available at: <http://www.forbes.com/global2000/list>
- International Energy Statistics. U.S. Energy Information Administration. [online] Available at: <https://www.eia.gov/cfapps/ipdbproject/docs/unitswithpetro.cfm>.
- Jakab, S. (2015). Exxon Mobil, Chevron Put Squeeze on Buybacks. Wall Street Journal. [online] Available at: <http://www.wsj.com/articles/exxon-mobil-chevron-put-squeeze-on-buybacks-1438277721>.

- Kaletsky, A. (2014). Here's why oil companies should be a lot more profitable than they are. Reuters. [online] Available at: <http://www.reuters.com/article/us-kaletsky-oil-idUSKCN0JK01N20141208>.
- Natural Gas Overview // U.S. Energy Information Administration. [online] Available at: <http://www.eia.gov/beta/MER/index.cfm?tbl=T04.01#/?f=A&start=1949&end=2014&charted=3-8-11>.
- Peigo, N., Gaspar Ruas, A.J. (2015). Rethinking «energy nationalism»: a study of the relationship between nation states and companies in the oil industry. *Brazilian Journal of Political Economy*, Vol. 35, 3 (140), 557-575.
- Petroleum Resources Management System // The Society of Petroleum Engineers. [online] Available at: http://www.spe.org/industry/docs/Petroleum_Resources_Management_System_2007.pdf.
- Petroleum Overview // U.S. Energy Information Administration. [online] Available at: <http://www.eia.gov/beta/MER/index.cfm?tbl=T03.01#/?f=A&start=1949&end=2015&charted=6-12-15>.
- The Independent Petroleum Association of America. [online] Available at: <http://www.ipaa.org/economics-analysis-international/economic-reports/>
- Transnational corporations (TNC). United Nations Conference on Trade and Development. [online] Available at: [http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Transnational-corporations-\(TNC\).aspx](http://unctad.org/en/Pages/DIAE/Transnational-corporations-(TNC).aspx).
- US oil and gas reserves study 2016. [online] Available at: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-us-oil-and-gas-reserves-study-2016/\\$FILE/ey-us-oil-and-gas-reserves-study-2016.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-us-oil-and-gas-reserves-study-2016/$FILE/ey-us-oil-and-gas-reserves-study-2016.pdf).
- Wuerth, I., (2013). *Kiobel v Royal Dutch Petroleum Co.: the supreme court and the alien tort statute*. *American Journal of International Law*, 107 (3), 601–621.
- Yergin, D. (2012). *The Prize: The Epic Quest for Oil, Money, and Power* [Dobycha: vseмирnaya istoriya borby za neft, dengi i vlast.] Moskva: Alpina Publisher (in Russian).
- Young, M. (2016), U.S. Oil & Gas Company Earnings Take a Huge Hit in 2016. *Evaluate Energy*. [online] Available at: <http://blog.evaluateenergy.com/us-oil-gas-company-earnings-take-a-huge-hit-in-q3-2016-impairments/>.